טיעון שכנגד: מציגים בהגינות ומשיבים

כיתה ו' · שיעור 5 מתוך 7 · רצף: מאמר טיעון: עמדה, נימוקים וטיעון שכנגד · כתיבה · 45 דקות

⬅ לפני

בשיעור הקודם למדו התלמידים מילות קישור לפי יחסים, ובהן "אמנם... אך" ו"לעומת זאת" להצגת ניגוד וויתור.

אחרי ➡

בשיעור הבא נכתוב מאמר טיעון שלם. פסקת הטיעון שכנגד והמענה שנכתוב היום תיכנס אליו כפסקה הרביעית.

🎯 מטרה

התלמידים יציגו בהגינות טיעון שכנגד לעמדתם וישיבו עליו בנימוק הנשען על ראיה.

1. התלמידים יזהו בחוברת המקורות את הטיעון החזק ביותר נגד עמדתם, ויצטטו את המשפט שבו הוא מופיע ואת מספר המקור.
2. התלמידים ינסחו את הטיעון שכנגד במשפט אחד הוגן, שעומד ב-3 מתוך 3 תנאים: מדויק לפי המקור, בלי לעג, ובלי מילים מגזימות ("שטות", "כולם").
3. התלמידים יכתבו פסקת מענה של 3–4 משפטים בתבנית "יש הטוענים ש... אמנם... אך... לכן...", ובה ראיה אחת לפחות מתוך המקורות.

מיומנות: הצגת טיעון שכנגד ומענה עליו · **כלי:** תבנית ויתור–מענה (יש הטוענים ש... אמנם... אך... לכן...) · **פרקטיקה:** הוראה מפורשת, "החלפת כובעים" בזוגות וכתיבה מודרכת בתבנית

📌 עיגון

"הבעת עמדה בנושא שנוי במחלוקת וביסוסה תוך התייחסות לטיעונים שכנגד"

תוכנית הלימודים בחינוך לשוני – עברית (יסודי), פרק ד': הישגים נדרשים · הישג נדרש 2: כתיבת טקסטים למטרות שונות ולנמענים שונים · ציון דרך עד סוף כיתה ו'

🧺 חומרים

- חוברת המקורות
- כרטיסי "כובע" בשני צבעים (בעד / נגד)
- תבנית ויתור–מענה מוגדלת על הלוח
- דף עבודה 5

🔤 מושגים

טיעון שכנגד · מענה (הפרכה) · הגינות · ויתור · הגזמה

⏱ מהלך השיעור

פתיחה 6 דק'	המורה שואלת: "מי מכם שכנע פעם את ההורים לתת לו משהו? מה הם ענו, ומה עשיתם עם התשובה שלהם?" היא שומעת שתי תשובות ומראה שמי שמתייחס לחשש של ההורים משכנע יותר. אחר כך כל תלמיד כותב בשורה אחת את עמדתו בשאלת המגרש (בעד או נגד הגינה). המטרה נכתבת: "היום נלמד להציג בהגינות את מה שהצד השני חושב – ולהשיב לו." **תשובות צפויות:** "ביקשתי לישון אצל חבר, אמא אמרה שאהיה עייף, אז אמרתי שנלך לישון ב-10 – והיא הסכימה." המורה: "לא התעלמת מהחשש שלה – הודית בו והשבת עליו. זה בדיוק טיעון שכנגד ומענה." עמדות: "אני בעד גינה, כי חם." "אני נגד, אני רוצה לשחק כדורגל."
הדגמה – אני 8 דק'	המורה כותבת על הלוח את התבנית בארבעה צעדים: (1) יש הטוענים ש... (הצגה הוגנת) (2) אמנם... (מה נכון בדבריהם) (3) אך... (המענה + ראיה) (4) לכן... (העמדה במילים אחרות). היא מציגה קודם דוגמה לא הוגנת: "יש אנשים שחושבים שטויות, שכדורגל חשוב יותר מצל." ושואלת מה הבעיה בה. אחר כך היא כותבת בחשיבה בקול פסקה הוגנת מעמדת "בעד הגינה". *""קודם אני מציגה את הצד השני כמו שהוא היה מציג את עצמו: 'יש הטוענים שהקטנת המגרש תפגע בילדים שמשחקים כדורגל.' אני מודה במה שנכון: 'אמנם חצי מגרש מקטין את מקום המשחק,' ואז משיבה עם ראיה: 'אך בקיץ, כשהמשטח חם בכ־25 מעלות יותר, ממילא קשה לשחק בו בצהריים.' ובסוף מסכמת בעמדה שלי: 'לכן גינה מוצלת תיתן מקום לכולם.'""* **תשובות צפויות:** על הדוגמה הלא הוגנת: "היא לועגת – 'שטויות'." "היא לא אומרת מה הם באמת חושבים." על הפסקה ההוגנת: "היא לקחה את הנימוק האמיתי של אבי לוי." טעות צפויה: "אם אני מודה במשהו, אני מחלישה את העמדה שלי." המורה: "להפך – הקורא רואה שבדקת את שני הצדדים, ולכן הוא סומך עליך יותר."
תרגול משותף – אנחנו 8 דק'	המורה מבקשת מן הכיתה לכתוב יחד פסקה מן העמדה ההפוכה ("נגד הגינה"). היא שואלת: "מה הטיעון החזק ביותר של הצד שבעד?" וכותבת אותו בצעד 1. אחר כך היא שואלת: "מה נכון בו?" (צעד 2), "מה נשיב, ומה הראיה?" (צעד 3), "איך נסכם בעמדה שלנו?" (צעד 4). אחרי כל צעד הכיתה בודקת את התנאים: מדויק? בלי לעג? בלי הגזמה? **תשובות צפויות:** צעד 1: "יש הטוענים שבמגרש אין צל ושבקיץ חם מאוד." צעד 2: "אמנם בצהרי הקיץ המשטח חם," צעד 3: "אך אפשר לבנות סככת צל ליד המגרש, כפי שהציע אבי לוי, ולא לוותר על חצי מהמקום." צעד 4: "לכן עדיף לשמור על המגרש שלם ולהוסיף לו צל." הצעה צפויה שנפסלת: "מי שרוצה גינה פשוט לא אוהב ספורט" – הכיתה מזהה: "זה לא הוגן, וגם אין לזה ראיה."
תרגול מודרך – אתם בזוגות 9 דק'	"החלפת כובעים": בכל זוג – אם אפשר – תלמיד אחד בעד ותלמיד אחד נגד (המורה מצמידה לפי העמדות שנכתבו בפתיחה). כל אחד חובש לשתי דקות את ה"כובע" של בן הזוג: אומר בקול את הטיעון החזק ביותר של הצד השני, ובן הזוג מאשר: "כן, זה מה שאני חושב" או מתקן. אחר כך כל אחד כותב בדף את צעד 1 על פי מה ששמע, ובן הזוג בודק בטבלת שלושת התנאים. המורה מקשיבה לזוגות ובוחרת שני משפטים טובים להקראה. **תשובות צפויות:** תלמידה בעד הגינה אומרת בכובע "נגד": "אתה חושב שאם המגרש יקטן, הקטנים לא יקבלו מקום לשחק." בן הזוג: "כן, וגם שאין מי שיטפל בגינה." טעות צפויה: הצגה מוחלשת בכוונה ("אתה חושב שכדורגל זה הכי חשוב בעולם"). בן הזוג מסמן "הגזמה" בטבלה, והמורה מבקשת: "נסחו כך שבן הזוג יחתום על המשפט."

עבודה עצמית – דף העבודה **9 דק'**	התלמידים פותרים את משימות 1–4: מזהים טיעונים שכנגד, מתקנים ניסוח לא הוגן וכותבים פסקת מענה בתבנית לפי עמדתם. משימה 5 למי שסיים. המורה עוברת אצל כל תלמיד שעדיין אין לו עמדה כתובה ועוזרת לו לבחור.
סיכום ובדיקת הבנה **5 דק'**	שני תלמידים מקריאים את פסקת המענה שלהם, והכיתה מצביעה באצבעות כמה מתוך שלושת התנאים התקיימו ואם יש ראיה. המורה שואלת: "למה טיעון שכנגד מחזק את המאמר?" אחר כך כרטיס יציאה. **תשובות צפויות:** "כי הקורא רואה שחשבתי גם על הצד השני." "כי אם אני משיבה לטענה החזקה ביותר שלהם, נשאר להם פחות מה להגיד." על פסקה שהוקראה: "שלוש אצבעות – הוגן, מדויק, בלי הגזמה; והראיה היא ה-25 מעלות."

🤲 תמיכה

- תבנית ויתור–מענה מודפסת עם פתיחי המשפטים, ובצעד 3 רשימה של שלוש ראיות מן המקורות לבחירה.
- התלמיד בוחר את הטיעון שכנגד מתוך שני טיעונים כתובים במקום לאתר אותו לבד.

🚀 אתגר

- התלמידים כותבים מענה לשני טיעונים שכנגד, ומסבירים במשפט למה בחרו לשים את החזק יותר אחרון.
- התלמידים מציעים פתרון ביניים שמתייחס לשני הצדדים (למשל עצים בשולי המגרש) ובודקים אם הוא עונה על הטיעון שכנגד.

✅ כרטיס יציאה והערכה

כרטיס יציאה: עמדה: "כדאי להפוך חצי מהמגרש לגינה." כתבו משפט אחד הוגן שמציג טיעון שכנגד, ומשפט מענה אחד עם "אך". — **הצלחה:** טיעון שכנגד מדויק ובלי לעג (למשל: "יש הטוענים שהקטנת המגרש תשאיר את הקטנים בלי מקום לשחק" / "שאין מי שיטפל בגינה בחופש"), ומענה עם "אך" שמביא נימוק או ראיה (תורנות, צל ב-25 מעלות פחות, מקום לכולם).

מה בודקים: נבדקים איתור הטיעון החזק ביותר נגד העמדה (משימה 1), ניסוח הוגן לפי שלושת התנאים (משימות 2–3 וטבלת בן הזוג) ופסקת מענה בתבנית עם ראיה (משימה 4 וכרטיס היציאה).

מדענים את הדף השני – ומשימים

כיתה ו' · שיעור 5 ברצף · דף עבודה לתלמיד

שם: _____ תאריך: _____

שלום תלמידי ו'! כותב משכנע מדיע בהשיגות גם את מה שהדף השני חושב, וגוע משיב לו. היום תכתבו פסקה כעצות למאומר שלכם.

דוגמה: יש הטוענים שעינה צריכה טיפול קבוע. אומנם פה נכון, אוך התלמידים יכולים לטפל בה בתורנות. לכן הטיפול אוינו סיבה לוותר על העינה.

1 כתבו את טאדתכם, ואתחתיה את הטיעון החנק ביותר נשדה (ואטוינה מקור). ★

2 הקיפו את הניסוח ההוגן. ★

1. טוינה משפט מדיע את הדף השני בהשיגות?
   - יש הטוענים שעינה תקטין את מקום המשחק.
   - רק שלנים רוצים לשבת בעינה.
2. טוינה משפט מדיע את הדף השני בהשיגות?
   - כולם יודעים שכדורגל נה שטות.
   - יש הטוענים שבמרוץ חם אדי בקיץ.

3 תקנו כל משפט לניסוח הוגן, וסמנו מה היה לנו בסדר. ★★

משפט לנו הוגן	מה לנו בסדר? (לשם / השבמה / לנו מדויק)	הניסוח ההוגן
אי שרובה טינה פשוט לנו טוהם ספורט.		
ההורים חושבים שהטינה תיהרס תוך יום.		

4 השלימו את פסקת האמנה לפי התאריה שלכם. ⭐⭐

1. יש הטוענים ש_____.
2. אומנם _____,
3. אך _____ (ראויה: _____).
4. לכן _____.

5 בדקו את הפסקה שלכם. ⭐⭐⭐

- ☐ הצגתי את הצד השני כך שהוא היה מסכים לניסוח.
- ☐ אין בפסקה צפץ או מילים מצטיאות.
- ☐ יש באמנה ראויה מן המקורות.
- ☐ סיימתי את הפסקה בתאריה שלי.

בדיקה עצמית

- ☐ אני יכול/ה לאבחן את הטיעון החלק ביותר בצד התאריה שלי.
- ☐ אני יכול/ה להציג את הצד השני בהגינות.
- ☐ אני יכול/ה להשיב לטיעון שכנגד עם ראויה.